

יט א ירחו: וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן-צֹפּוֹר אֶת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה לְקָו בַּלֶּק ה' ב יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרֵי: וַיִּגַּר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעַם מְאֹד כִּי רַב-הוּא וַיִּקַּח מוֹאָב ג מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל-זַקְנֵי מְדִיָּן עִתָּה יִלְחֲכוּ הַקְּהָל אֶת-כָּל-סִבִּיבֹתֵינוּ כְּלַחֲךְ הַשּׁוֹר אֶת יֵרֶק הַשָּׂדֶה וּבָלֶק בֶּן-צֹפּוֹר מִלֶּךְ ד לְמוֹאָב בָּעֵת הַהוּא: וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל-בַּלְעָם בֶּן-בְּעוֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל-הַנְּהַר אַרְצָן בְּנֵי-עַמּוֹ לְקַרְאֵלֹו לֵאמֹר הֲנֵה עִם יִצָּא מִמִּצְרַיִם הֲנֵה ה' ח כִּסֶּה אֶת-עֵינַי הָאָרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי: וְעִתָּה לִכְהֹנָא אֲרַהֲלִי אֶת-הָעַם הַזֶּה כִּי-עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי אוּכַל נִכְהֹ-בּוֹ וַאֲגַרְשֶׁנוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי ו יִדְעֵתִי אֶת אֲשֶׁר-תִּבְרָךְ מִבְּרַךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאָר: וַיִּלְכּוּ זַקְנֵי מוֹאָב וּזַקְנֵי ח וּמְדִיָּן וּקְסָמִים בְּיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל-בַּלְעָם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בַלֶּק: וַיֹּאמֶר

תרגום אונקלוס

א וחזא בלק בר צפור ית כל די עבד ישראל לאמוראי ב ודחיל מואבאה מן קדם עמא לחדא ארי סגי הוא ועקת למואבאה מן קדם בני ישראל ג ואמר מואב לסבי מדין פען ישיצון קהלא ית כל סחרננא כמה דמלחיד תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא למואב בעידנה ההיא ד ושלח אזגדין לות בלעם בר בעור לפתור ארם דעל פרת ארע בני עמיה למקרי ליה למימר הא עמא נפק ממצרים הא חפא ית עין שמשא דארעא והוא שרי מלקבלי ה וכען איתא פען לוט לי ית עמא הדין ארי תקיף הוא מני מאים אכול לאגחא ביה קרב ואתרכיניה מן ארעא ארי ידענא ית די תברך מברך ודי תלוט ליט ו ואזלו סבי מואב וסבי מדין וקסמא בידיהון ואתו לות בלעם ומלילו עמיה פתגמי בלק ז ואמר

פירוש רש"י

סדר יט (א) וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צֹפּוֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרֵי. אָמַר, אֵלֹו שְׁנֵי מְלָכִים שֶׁהָיִינוּ בְּטוּחִים עֲלֵיהֶם לֹא עָמְדוּ בַּפְּנִיָּה, אָנוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה, לְפִיכָךְ "וַיִּגַּר מוֹאָב": (ב) וַיִּגַּר. לְשׁוֹן מוֹרָא, כְּמוֹ "גוֹרוֹ לְכֶם" (איוב ה:נח): וַיִּקַּח מוֹאָב. קָצוּ בַחֲיִיהֶם, כְּמוֹ "קָצַתִּי בַחַיִּי" (בראשית כה:יט), וְהוּא מְקַרָּא קָצָר: (ג) אֵל זַקְנֵי מְדִיָּן. וְהֵלֵךְ מְעוֹלָם הָיוּ שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה, שֶׁנֶּאֱמַר "הַמֶּכָּה אֶת מְדִיָּן בַּשָּׂדֶה מוֹאָב" (בראשית לב:כו), שֶׁבָּאוּ מְדִיָּן עַל מוֹאָב לְמַלְחָמָה, אֲלֵא מִירֵאתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וּמָה רָאָה מוֹאָב לְטוֹל עֲצָה מִמְּדִיָּן, כִּיּוֹן שָׂרְאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל נוֹצְחִים שְׁלֹא כְּמִנְהַג הָעוֹלָם, אָמְרוּ מִנְהִיגִם שֶׁל אֵלֹו בְּמְדִיָּן נִתְגַּדַּל, נִשְׁאַל מֵהֶם מָה מְדַתוֹ. אָמְרוּ לָהֶם, אֵינן כְּחוֹ אֲלֵא בְּפִי. אָמְרוּ, אָף אָנוּ נְבוֹא עֲלֵיהֶם בְּאֵדָם שֶׁכָּחוּ בְּפִי: כְּלַחֲךְ הַשּׁוֹר. כָּל מָה שֶׁהַשּׁוֹר מִלְחָד אֵין בוֹ סִימָן בְּרָכָה: בָּעֵת הַהוּא. לֹא הָיָה רְאוּי לְמַלְכוּת, מִנְּסִיכֵי מְדִיָּן הָיָה, וְכִיּוֹן שֶׁמֵּת סִיחוֹן מִנְּהוּוּ עֲלֵיהֶם לְצוֹרֶךְ שְׁעָה: (ד) פְּתוּרָה. כְּשׁוֹלְחָנִי הָיָה שֶׁהַכֹּל מְרִיצִין לוֹ מְעוֹת, כִּךָּ כָּל הַמְּלָכִים מְרִיצִין לוֹ אֲגוּרֹתֵיהֶם. וְלִפִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָּא כִּךָּ שֵׁם הַמְּקוֹם: אַרְצָן בְּנֵי עַמּוֹ. שֶׁל בָּלֶק. מִשֵּׁם הָיָה, וְזֶה הָיָה מִתְּנַבֵּא

ואומר לו עתיד אתה למלוך. ואם תאמר, מפני מה השרה הקדוש ברוך הוא שכונתו על גוי רשע, כדי שלא יהיה פתחון פה לאמות לומר, אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב. העמיד להם נביאים, והם פרצו גדר העולם, שבתחלה היו גדורים בעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות: לקרא לו. הקריאה היתה שלו ולהנאתו, שהיה פוסק לו ממון הרבה: עם יצא ממצרים. ואם תאמר מה מזיקך: הנה כסה את עין הארץ. סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו, עמדו עליהם והרגום: והוא ישב ממלי. חסר פתיב, קרובים הם להכריתני, כמו "כי אמילם" (תהלים מזמור קטו שלנו:י): (ה) נכה בו. אני ועמי נכה בהם. דבר אחר, לשון משנה הוא, "מנפה לו מן הדמים", לחסר מהם מעט: כי ידעתי וגו'. על די מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב: (ו) וקסמים בידם. כל מיני קסמים, שלא יאמר, אין כלי תשמישי עמי. דבר אחר, קסם זה נטלו בידם זקני מדין, אמרו, אם יבא עמנו בפעם הזאת יש בו ממש, ואם ידחנו אין בו תועלת. לפיכך פשאמר להם "לינו פה הלילה" אמרו אין בו תקנה, הניחוהו והלכו להם, שנאמר "וישבו שרי מואב עם בלעם", אבל זקני מדין הלכו להם:

יט

אֲלֵיהֶם לִינוּ פֹה הַלֵּילָה וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי
 ח וַיֵּשְׁבוּ שָׂרֵי-מוֹאָב עִם-בְּלָעַם: וַיָּבֹאוּ אֱלֹהִים אֶל-בְּלָעַם וַיֹּאמֶר מִי
 ט הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ: וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-הָאֱלֹהִים בָּלָק בֶּן-צֹפֹר מֶלֶךְ
 י מוֹאָב שָׁלַח אֵלַי: הִנֵּה הָעַם הַיֵּצֵא מִמִּצְרַיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינָיו הָאָרֶץ עֲתָה
 יא לָכֶּה קָבֵה-לִּי אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֵם בּוֹ וַיִּגְרֹשׁתִּיו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 יב אֶל-בְּלָעַם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעַם כִּי בְרוּךְ הוּא: וַיִּקָּם בְּלָעַם
 יג בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרֵי בָלָק לָכוּ אֶל-אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן יְהוָה לְתַתִּי לְהִלְךָ
 יד עִמָּכֶם: וַיִּקְוֹמוּ שָׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֹאוּ אֶל-בָּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בְּלָעַם הִלְךָ עִמָּנוּ:
 טו וַיֹּסֶף עוֹד בָּלָק שְׁלַח שָׂרִים רַבִּים וְנֹכְבָדִים מֵאֵלֶּה: וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּלָעַם
 טז וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֹּה אָמַר בָּלָק בֶּן-צֹפֹר אֶל-נָא תִמְנַע מִהֲלֹךְ אֵלַי: כִּי-כַבֵּד
 זז אַכְבֹּדְךָ מְאֹד וְכָל אֲשֶׁר-תֹּאמַר אֵלַי אַעֲשֶׂה וְלָכֶּה-נָא קָבֵה-לִּי אֵת הָעַם
 חז הַזֶּה: וַיַּעַן בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדֵי בָלָק אִם-יִתֶן-לִּי בָלָק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף
 טו וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קִטְנָה אוֹ גְדוּלָה: וְעֲתָה

שני 5 ב

תרגום אונקלוס

להון ביתו הכא בליליא ואתב יתכון פתגמא כמא די זמליל יי עמי ואוריכו רבכי מואב עם בלעם ח ואתא מימר מן קדם יי לות בלעם
 ואמר מן גובריא האלין דעמד ט ואמר בלעם קדם יי בלק בר צפור מלכא דמואב שלח לותי י הא עמא די נפק ממצרים וקפא ית עין שמשא
 דארעא פען איתא לוט לי יתיה מאים איכול לאגחא ביה קרב ואתריכניה יא ואמר יי לבלעם לא תיזיל עמהון לא תלוט ית עמא ארי בריך הוא
 יב וקם בלעם בצפרא ואמר לרבכי בלק איזילו לארעכון ארי לית רעוא קדם יי למשבקי למיזל עמכון יג וקמו רבכי מואב ואתו לות בלק
 ואמרו סריב בלעם למיתי עמנא יד ואוסיף עוד בלק למשלח רבבין סגיאין ויקירין מאלין טו ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדנן אמר בלק בר צפור
 לא כען תתמנע מלמיתי לותי טז ארי קרא איקרינד לחדא וכל די תימר לי אעבד ואיתא כען לוט לי ית עמא הדין יז ואתיב בלעם ואמר
 לעבדי בלק אם יתן לי בלק מלי ביתיה כסף וזהב לית לי רשו למעבר על גזירת ממרא די אלהי למעבד זערתא או רבתא יח וכען

פירוש רש"י

(ז) לינו פה הלילה. אין רוח הקודש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אמות העולם, וכן לכן בחלום הלילה, שנאמר "ויבא אלהים אל לכן הארמי בחלום הלילה" (בראשית כט:כב). כהן ההלך אל פילגשו בהחבא: כאשר ידבר ה' אלי. אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם אלך עמכם, שמה אין כבודו לתתי להלוך אלא עם שרים גדולים מכם: וישבו. לשון עכבה: (ח) מי האנשים האלה עמך. להטעותו בא, אמר, פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שנה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין: (ט) בלק בן צפור מלך מואב. אף על פי שאיני חשוב בעיניך, חשוב אני בעיני המלכים: (י) קבה לי. זו קשה מ"ארה לי", שהוא נוקב ומפרש: וגרשתיו. מן העולם, ובלק לא אמר אלא "ואגרשנו מן הארץ" (לעיל פסוק ח), איני מבקש אלא להסיעם מעלי, ובלעם היה

שונאם יותר מבלק: (יא) לא תלך עמהם. אמר לו, אם בן אקלם במקומי, אמר לו "לא תאר את העם". אמר לו אם בן אברכם, אמר לו, אינם צריכים לברכתך "כי ברוך הוא", משל אומרים לצרעה "לא מדובשך ולא מעוקצך": (יב) להלוך עמכם. אלא עם שרים גדולים מכם. למדנו שרוחו גבוהה, ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום אלא בלשון גסות, לפיכך "ויסף עוד בלק": (טז) כי כבד אכבדך מאד. יותר ממה שהיית נוטל לשעבר אני נותן לך: (יז) מלא ביתו כסף וזהב. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים. אמר, ראוי לו לתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חילות רבות, ספק נוצח ספק אינו נוצח, ואני ודאי נוצח: לא אוכל לעבר. על כרחו גלה שהוא ברשות אחרים, ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות שנתברכו האבות מפי השכינה:

יט

יט

בלק

שָׁבוּ נָא בְּזוֹה גַם־אַתֶּם הַלַּיְלָה וְאַדְעָה מֵהַיֹּסֵף יְהוָה דְּבַר עַמִּי: וַיֵּבֵא
 אֱלֹהִים | אֶל־בַּלְעָם לַיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־לִקְרֹא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לָךְ
 אַתֶּם וְאַף אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אָדַבֵּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה: וַיִּקָּם בַּלְעָם בַּבֶּקֶר
 כֹּא וַיַּחְבֵּשׁ אֶת־אַתְנֹו וַיִּלְךָ עִם־שְׁרֵי מוֹאָב: וַיַּחֲרֹאֲף אֱלֹהִים כִּי־הוֹלֵךְ הוּא
 וַיִּתְיַצֵּב מִלְּאֲךָ יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לְשֹׁטֵן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל־אַתְנֹו וּשְׁנֵי נְעָרָיו
 כֹּב עִמּוֹ: וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מִלְּאֲךָ יְהוָה נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בִידּוֹ וַתֵּט
 הָאֲתוֹן מִן־הַדֶּרֶךְ וַתִּלָּךְ בַּשָּׂדֶה וַיֵּךְ בַּלְעָם אֶת־הָאֲתוֹן לְהַטֵּתָהּ הַדֶּרֶךְ:
 כִּג, כו וַיַּעֲמֵד מִלְּאֲךָ יְהוָה בְּמִשְׁעוֹל הַכֹּרְמִים גָּדַר מִזֶּה וּגְדַר מִזֶּה: וַתֵּרָא הָאֲתוֹן
 אֶת־מִלְּאֲךָ יְהוָה וַתִּלְחֹץ אֶל־הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת־רַגְלָהּ בַּלְעָם אֶל־הַקִּיר
 כִּה וַיֹּסֵף לְהַכְתִּיחָהּ: וַיֹּסֵף מִלְּאֲךָ־יְהוָה עֲבוּר וַיַּעֲמֵד בְּמִקּוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין־דֶּרֶךְ
 כו לְנִטּוֹת יָמִין וּשְׂמֹאלוֹ: וַתֵּרָא הָאֲתוֹן אֶת־מִלְּאֲךָ יְהוָה וַתַּרְבֵּץ תַּחַת בַּלְעָם
 כז וַיַּחֲרֹאֲף בַּלְעָם וַיֵּךְ אֶת־הָאֲתוֹן בַּמַּקֵּל: וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן

תרגום אונקלוס

אוריכו כען הכא אף אתון בליליא ואדע מה יוסף יי למלא עמי יט ואתא מימר מן קדם יי לבלעם בליליא ואמר ליה אם למקרי לך אתו גבריא קום איזיל עמהון וברם ית פתגמא די אמליל עמך יתיה תעביד כ וקם בלעם בצפרא וזריו ית אתניה ואזל עם רכבי מואב כא ותקיי רגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעד מלאכא דיי באורחא לשטן לה והוא רכיב על אתניה ותרין עולימוהי עמה כב וחות אתנא ית מלאכא דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וסטת אתנא מן אורחא ואזלת בחקלא ומחא בלעם ית אתנא לאסטיותה לאורחא כג וקם מלאכא דיי בשביל כרמיא אתרא דגדירא מכא וגדירא מכא כד וחות אתנא ית מלאכא דיי ואדחיקת לכתלא ודחיקת ית רגלא דבלעם לכתלא ואוסיף לממחה כה ואוסף מלאכא דיי למעבר וקם באתר עק די לית ארח למסטי לימינא ולשמאלא כו וחות אתנא ית מלאכא דיי ורבעת תחות בלעם ותקיי רוגזא דבלעם ומחא ית אתנא בחטרא כז ופתח יי ית פומא דאתנא

פירוש רש"י

שנתן הקדוש ברוך הוא רשות לבהמה לראות יותר מן האדם, שמתוך שיש בו דעת תטרף דעתו כשיראה מזיקין: וחרבו שלופה בידו. אמר, רשע זה הניח כלי אמנותו, שכלי זינן של אמות העולם בחרב, והוא בא עליהם בפיו שהוא אמנות שלהם, אף אני אתפש את שלו ואבא עליו באמנותו, וכן היה סופו, "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" (להלן כו:ח): (כג) במשעול. כתרגומו "בשביל", וכן "אם ישפך עפר שמרון לשעלים" (מלכים טז:ט), אם יספיק כל עפר שמרון להיות נדבק בכפות הרגלים בהלוכה. וכן "מי מדד בשעלו מים" (ישעיה טז:יב), ברגליו ובהלוכו: גדר מזה וגדר מזה. סתם גדר של אבנים הוא [כמה שנאמר "וגדר אבניו נהרסה" (משלי ו:עה): (כד) ותלחץ. היא עצמה: ותלחץ. את אחריים, את רגל בלעם: (כה) ויוסף מלאך ה' עבור. לעבור עוד לפניו להלן להיות לפניו במקום אחר, כמו "והוא עבר לפניהם" (בראשית ל:ג). ומדרש אגדה יש בתנחומא, מה ראה לעמוד בשלשה מקומות, סימני אבות הראהו:

(יח) גם אתם. פיו הכשילו, "גם אתם" סופכם לילך בפחי נפש כראשונים: מה יסף. לא ישנה דבריו מברכה לקללה, הלואי שלא יוסיף לברך. כאן נתנבא שעתידי להוסיף להם ברכות על ידו: (יט) אם לקרא לך. אם הקריאה שלך וסבור אתה לטול עליה שכר, קום לך אתם: ואף. על פרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה, ואף על פי כן וילך בלעם, אמר שמה אפתנו ויתרצה: (כ) ויחבש את אתנו. מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה, שחבש הוא בעצמו. אמר הקדוש ברוך הוא, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר "וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו" (בראשית יט:ג): עם שרי מואב. לבו כלבם שרה: (כא) כי הולך הוא. ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאנה לילך: לשטן לו. מלאך של רחמים היה, והיה רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד: ושני נערי עמו. מכאן לאדם חשוב היוצא לדרכו יוליך עמו שני אנשים לשמשו, וחוזרים ומשמשים זה את זה: (כב) ותרא האתון. והוא לא ראה,

יט

כח

בלק

וַתֹּאמֶר לְבַלְעָם מַה-עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם
 כֹּחַ לְאַתּוֹן כִּי הִתְעַלְלֶתָ בִּי לֹא יִשְׁחָרֵב בְּיָדֵי כִּי עֲתָה הִרְגַתִּיךָ: וַתֹּאמֶר
 הָאֲתוֹן אֶל-בַּלְעָם הֲלוֹא אֲנֹכִי אֲתַנְּךָ אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם
 ל הֲזֶה הַהֶסְכֵּן הַסִּפְנָתִי לַעֲשׂוֹת לָךְ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא: וַיַּגֵּל יְהוָה אֶת-עֵינָיו
 בַּלְעָם וַיֵּרָא אֶת-מִלְאָךְ יְהוָה נֹצֵב בְּדֶרֶךְ וַחֲרָבוֹ שְׁלֶפֶה בְּיָדוֹ וַיִּקַּד
 לֹא וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלְאָךְ יְהוָה עַל-מָה הִפִּיתָ אֶת-אַתְנֶךָ זֶה
 לֵב שְׁלוֹשׁ רִגְלִים הִנֵּה אֲנֹכִי יֵצְאֵתִי לְשֹׁטָן כִּי-יִרְט הַדֶּרֶךְ לְנִגְדִי: וַתִּרְאַנִי
 הָאֲתוֹן וַתֵּט לְפָנָי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים אוֹלֵי נִטְתָּה מִפְּנֵי כִּי עֲתָה גַם-אַתְכָּה
 לֵג הִרְגַתִּי וְאוֹתָהּ הִחַיִּיתִי: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-מִלְאָךְ יְהוָה חֲטָאתִי כִּי לֹא
 יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאֹתִי בְּדֶרֶךְ וְעַתָּה אִם-רַע בְּעֵינֶיךָ אֲשׁוּבָה לִי:
 לֵד וַיֹּאמֶר מִלְאָךְ יְהוָה אֶל-בַּלְעָם לָךְ עִם-הָאֲנָשִׁים וְאַפְסָ אֶת-הַדָּבָר
 לֵה אֲשֶׁר-אָדַבְרָ אֵלֶיךָ אַתּוֹ תְדַבֵּר וַיִּלְךְ בַּלְעָם עִם-שְׂרָי בַלְקָ: וַיִּשְׁמַע בַּלְקָ

i d °

תרגום אונקלוס

וַאֲמַרְתָּ לְבַלְעָם מַה עֲבַדְתָּ לָךְ אָרִי מִחִיתָנִי דִּנְן תַּלְתָּ זְמַנִּין כַּח וַאֲמַר בַּלְעָם לְאַתְנָא אָרִי חִיִּיכְתָּ בִּי אֵלּוּפּוֹן אֵית חֲרָבָא בְּיַד אָרִי כְעֵן קְטַלְתִּיךָ
 כַּח וַאֲמַרְתָּ אֲתַנָּא לְבַלְעָם הֲלֹא אָנָּה אֲתַנְּךָ דִּרְכַבְתָּ עָלַי מִדְּאִיתְךָ עַד יוֹמָא הַדִּין הַמִּילְךָ אֲלַפְנָא לְמַעַבְדָּ לָךְ בְּדִין וַאֲמַר לֹא ל וַיַּגֵּל יְיָ יֵת עֵינָיו בַּלְעָם
 וַחֲזָא יֵת מִלְאָכָא דִּי מַעַתְד בְּאַרְחָא וַחֲרַבְיָה שְׁלִיפָא בְּיַדָּהּ וְכַרְע וְסַגִּיד לְאַפְוָהּ לֹא וַאֲמַר לִיה מִלְאָכָא דִּי עַל מַה מִּחִיתָא יֵת אֲתַנְּךָ דִּנְן תַּלְתָּ זְמַנִּין
 הָא אָנָּה נְפִיקִית לְמַשְׁטָן אָרִי גִלִּי קְדָמִי דָּאת רְעִי לְמִיזֵל בְּאוּרְחָא לְקַבְלִי לֵב וַחֲזָתִנִּי אֲתַנָּא וְסַטָּן מִן קְדָמִי דִּנְן תַּלְתָּ זְמַנִּין אֵילּוּפּוֹן לֹא סַטָּת מִן קְדָמִי
 אָרִי כְעֵן אָף יֵתָךְ קְטַלִּית וְיֵתָה קְנִימִית לֵג וַאֲמַר בַּלְעָם לְמִלְאָכָא דִּי חֲבִית אָרִי לֹא יָדַעְתָּ אָרִי אֵת מַעַתְדָּ לְקְדָמוּתִי בְּאַרְחָא וְכַעֲן אִם בִּישׁ בְּעֵינֶיךָ אֵיתוּב לִי
 לֵד וַאֲמַר מִלְאָכָא דִּי לְבַלְעָם אֵיזִיל עִם גּוּבְרִיא וַחֲחוּד יֵת פְּתַגְמָא דִּי אֲמַלִּיל עִמָּךְ יֵתִיה תַּמְלִיל וְאִזֵּל בַּלְעָם עִם רַבְרָבִי בַלְקָ לֵה וְשִׁמַּע בַּלְקָ

פירוש רש"י

אתכה הרגתי. הרי זה מקרא מסרס, והוא כמו "גם הרגתי אותך".
 כלומר, לא העפכה בלבד קראתך על ידי, כי גם ההריגה: ואתה
 החייתי ועתה מפני שדברה והוכיחתך, ולא יכלת לעמוד
 בתוכחתה, כמו שכתוב "ויאמר לא", הרגתיה, שלא יאמרו, זו
 היא שסלקה את בלעם בתוכחתה ולא יכול להשיב, שחס
 המקום על כבוד הבריות. וכן "ואת הבהמה תהרגו" (ויקרא טז:),
 וכן "והרגת את האשה ואת הבהמה" (שם לא:). (לג) כי לא ידעתי.
 גם זה גנותו, ועל כרחו הודה, שהוא היה משתבח שידע דעת
 עליון, ופיו העיד "לא ידעתי": אם רע בעיניך אשובה לי.
 להתריס נגד המקום היא תשובה זו, אמר לו, הוא בעצמו צוני
 ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו, למוד הוא בכך שאומר
 דבר ומלאך מחזירו, אמר לאברהם "קח נא את בנך וגו'" (בראשית
 יט:ב) ועל ידי מלאך בטל את דברו, אף אני אם רע בעיניך צריך
 אני לשוב: (לד) לך עם האנשים. בדרך שאדם רוצה לילך בה
 מוליכין אותו: ואפס. על כרחך, את הדבר אשר אדבר וגו': עם
 שרי בלק. שמח לקללם כמותם: (לה) וישמע בלק. שלח שלוחים

(כז) זה שלש רגלים. רמזה לו, אתה מבקש לעקור אמה החוגגת
 שלש רגלים בשנה: (כח) התעללת. כתרגומו, לשון גנאי ובזיון:
 לו יש חרב בידי. גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השרים. זה
 הולך להרוג אמה שלמה בפיו, ולאֲתוֹן זו צריך כלי זין:
 (כט) ההספן הספנת. כתרגומו, וכן "הלאל יספן גבר" (איוב
 ד:קכג). ורבותינו דרשו מקרא זה בגמרא, אמרו ליה, מאי טעמא
 לא רכבת אסוסיא, אמר להון, ברטיבא שדאי ליה וכו', כדאיתא
 במסכת עבודה זרה (דף טז:): (לא) כי ירט הדרך לנגדי. רבותינו
 חכמי המשנה דרשוהו נוטריקון, יראה, ראתה, נטתה, בשביל
 "שהדרך לנגדי", כלומר לקנאתי ולהקניטני. ולפי משמעו, כי
 חרד הדרך לנגדי, לשון רטט, כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומהר
 הדרך שהוא לכעסי ולהמראתי, ומקרא קצר הוא, כמו "ותכל
 דוד" (שמואל כז:טו) שרוצה לומר ותכל נפש דוד'. לשון אחר,
 ירט לשון רצון, וכן "ועל ידי רשעים ירטני" (איוב ג:כג), מפניס
 ומנחם אותי על ידי רשעים, שאינן אלא מקניטים: (לב) אוֹלֵי
 נטתה. כמו לולא, פעמים ש"אולי" משמש בלשון "ולוא" גם

יט

כִּי בָא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל-עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אֲרִנָּן אֲשֶׁר בַּלֵּק

לו

בַּקְצָה הַגְּבוּל: וַיֹּאמֶר בַּלֵּק אֶל-בַּלְעָם הֲלֹא שָׁלַח שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לְקִרְאָתְךָ

לז

לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הָאֲמָנָם לֹא אוֹכַל כַּבְדְּךָ: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בַּלֵּק

הִנֵּה-בָאתִי אֵלֶיךָ עִתָּה הֵיכַל אוֹכַל דְּבַר מְאוֹמָה הַדְּבָר אֲשֶׁר יִשְׂיִים

לט

רביעי 6

אֱלֹהִים בְּפִי אַתּוֹ אֲדַבֵּר: וַיִּלְךָ בַּלְעָם עִם-בַּלֵּק וַיָּבֹאוּ קְרִית חֲצוֹת: וַיִּזְבַּח

מ

בַּלֵּק בָּקָר וַצֹּאן וַיִּשְׁלַח לְבַלְעָם וּלְשָׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ: וַיְהִי כַּבָּקָר וַיִּקַּח בַּלֵּק

מא

אֶת-בַּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בְּמֹת בַּעַל וַיִּרְא מִשֵּׁם קִצָּה הָעַם: וַיֹּאמֶר בַּלְעָם

אֶל-בַּלֵּק בְּנֵה-לִי בָזָה שְׂבַעָה מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בָזָה שְׂבַעָה פָרִים וְשַׁבְעָה

מב

אֵילִים: וַיַּעַשׂ בַּלֵּק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בַּלְעָם וַיַּעַל בַּלֵּק וּבַלְעָם פָּר וָאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ:

מג

וַיֹּאמֶר בַּלְעָם לְבַלֵּק הַתִּיצֵב עַל-עֲלֹתֶיךָ וְאִלְכָה אוֹלִי יִקְרָה יְהוָה לְקִרְאָתִי

מד

וּדְבַר מַה-יִּרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לְךָ וַיִּלְךָ שְׁפִי: וַיִּקֶּר אֱלֹהִים אֶל-בַּלְעָם וַיֹּאמֶר

מה

אֵלָיו אֶת-שְׂבַעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרַכְתִּי וְאָעַל פָּר וָאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: וַיִּשֵׁם יְהוָה

מו

דְּבַר בְּפִי בַלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל-בַּלֵּק וְכַה תְּדַבֵּר: וַיֵּשֶׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב

מז

עַל-עֲלֹתוֹ הוּא וְכָל-שָׂרֵי מוֹאָב: וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן-אַרְם יִנְחֵנִי בַלֵּק

תרגום אונקלוס

ארי אתא בלעם ונפק לקדמותה לקראתו דמואב די על תחום ארנון די בסטר תחומא לו ואמר בלק לבלעם הלא משלח שליחית לותך למקרי לך למא לא אתיתא לותי הבקושטא הויתא אמר לית אנא כיל ליקרותך לו ואמר בלעם לבלק הא אתיתי לותך פען המיכל יכלנא למלא מדעם פתגמא די ושווי יי בפומי תיהא אמליל לה ואזל בלעם עם בלק ואתו לקרית מחוזוהי לט ונכיס בלק תורין ועאן ושלח לבלעם ולרברביא די עמיה מ והוה בצפרא ודבר בלק ית בלעם ואסקיה לרמת דחלתייה וחזא מתמן קצת מן עמא מא ואמר בלעם לבלק בנה לי הכא שבעא מדבחין ואתקין לי הכא שבעא תורין ושבעא דכרין מב ועבד בלק כמא די מליל בלעם ואסיק בלק ובלעם תור ודכר על כל מדבחא מג ואמר בלעם לבלק אתעתד על עלתך ואיהך מאים יערע מימר מן קדם יי לקדמותי ופתגמא דחזונני ואחוי לך ואזל יחידי מו וערע מימר מן קדם יי לות בלעם ואמר ליה ית שבעא מדבחין סדרית ואסקית תור ודכר על כל מדבחא מה ושווי יי פתגמא בפומא דבלעם ואמר תוב לות בלק וכדין תמליל מו ותב לותיה והא מעתד על עלתיה הוא וכל רברבי מואב מו ונטל מתליה ואמר מן ארם דברני בלק

פירוש רש"י

קרי, כלומר בקשי ובכזיון, ולא היה נגלה עליו ביום אלא בשביל להראות חבתן של ישראל: את שבעת המזבחות. "שבעה מזבחות ערכתי" אין כתיב כאן אלא "את שבעת המזבחות", אמר לפניו, אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כלן, אברהם בנה ארבעה, "ויבן שם מזבוח לה' הנראה אליו" (בראשית יז), "ויעתק משם ההרה וגו'" (שם ח), "ויאהל אברם וגו'" (שם ילח), ואחד בהר המוריה (שם ט:ט). ויצחק בנה אחד, "ויבן שם מזבוח וגו'" (שם כג:מא). ויעקב בנה שנים, אחד בשכם (שם לא:ג) ואחד בבית אל (שם פסוק מא): ואעל פד ואיל במזבח. ואברהם לא העלה אלא איל אחד:

לבשרו: אל עיר מואב. אל מטרופולין שלו עיר החשובה שלו, לומר ראה מה אלו מבקשים לעקור: (לו) האמנם לא אוכל כבדך. נתנבא שסופו לצאת מעמו בקלון: (לח) קרית חצות. עיר מלאה שוקים אנשים נשים וטף בחוצותיה, לומר ראה ורחם שלא יעקרו אלו: (לט) בקר וצאן. דבר מועט בקר אחד וצאן אחד בלבד: (מ) במות בעל. פתגמו, לרמת דחלתייה, שם עבודת אלילים: (מג) אולי יקרה ה' לקראתי. אינו רגיל לדבר עמי ביום: וילך שפי פתגומו "יחידי", לשון "שופי" ושקט, שאין עמו אלא שתיקה: (מד) ויקר. לשון עראי, לשון גנאי, לשון טמאת

יט

מח

בלק

מֶלֶךְ-מוֹאָב מֵהַרְרֵי-קָדִים לָכֹה אֲרֵה-לִי יַעֲקֹב וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל: מִה

מִטְ אַקְבֹּב לֹא קִבְּהָ אֵל וּמִה אֲזַעֵם לֹא זַעַם יְהוָה: כִּי-מֵרֹאשׁ צָרִים אֲרָאֲנוּ

כ א וּמִגְבְּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן-זַעַם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב: מִי מִנְּהָ עֶפְרַיִם

יַעֲקֹב וּמִסִּפָּר אֶת-רֹבֵעַ יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָיִם וְתִהְיֶה אַחֲרֵיתִי

ב כָּמֹהוּ: וַיֹּאמֶר בְּלָק אֶל-בְּלַעַם מִה עֲשִׂיתָ לִּי לְקַב אֵיבִי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה

ג בְּרַכְתָּ בְּרֹךְ: וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יִשִּׁים יְהוָה בְּפִי אַתָּה אֲשַׁמֵּר

ד לְדַבֵּר: וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּלָק לִךְ-נָא אִתִּי אֶל-מְקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֲנוּ מִשָּׁם

ה אַפְסֵי קֶצְהוּ תִרְאֶה וְכָלוּ לֹא תִרְאֶה וְקִבְּנוּ-לִי מִשָּׁם: וַיִּקְחֵהוּ שָׂדֵה צִפְיִים

חמישי ה

תרגום אונקלוס

מלכא דמואב מטורי מדנחא איתא לוט לי יעקב ואיתא תריף לי ישראל מח מה אלוטיה דלא לטיה אל ומה אתרכיה דלא תרכיה יי מט ארי מריש טוריא חזיתיה ומרמתא סכיתיה הא עמא בלחודיהון עתידין דיחסנון עלמא ובעממא לא יתדנון גמירא א מן ייכול לממני דעדקיא דבית יעקב דאמיר עליהון יסגון כעפרא דארעא או תדא מארבע משריתא דישראל תמות נפשי מותא דקשיטוהי ותהי סופי כותהון ב ואמר בלק לבלעם מה עבדתא לי למילט סנאי דברתיך והא ברבא מברכת להון ג ואתיב ואמר הלא ית די ישוי יי בפומי יתיה אטר למללא ד ואמר ליה בלק איתא כען עמי לאתר אוחרן דתחזניה מתמן לחוד קצתיה תחזי וכוליה לא תחזי ותלוטיה לי מתמן ה ודבריה לחקל סכותא

פירוש רש"י

לו אבותיו לשכון בך, כתרגומו: ובגוים לא יתחשב. כתרגומו, לא יהיו נעשין כלה עם שאר האמות, שנאמר "כי אעשה כלה בכל הגוים וגו'" (ירמיה יז:ג), אינן נמנין עם השאר. דבר אחר, כשהן שמחין אין אמה שמחה עמהם, שנאמר "ה' בך ינחנו" (דברים כו:יב). וכשהאמות בטובה הם אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשובון, וזהו ובגוים לא יתחשב:

סדר כ (א) מי מנה עפר יעקב וגו'. כתרגומו, "דעדקיא דבית יעקב וכו' מארבע משריתא" מארבעה דגלים. דבר אחר, "עפר יעקב", אין חשבון במצוות שהם מקימין בעפר, "לא תחלש בשור ובחמר" (דברים יז:ה), "לא תזרע פלאים" (ויקרא טו:ט), אפר פרה (לעיל יז:ז) ועפר סוטה (לעיל ה:ז) וכיוצא בהם: ומספר את רבע ישראל. רביעותיהן, זרע היוצא מן התשמיש שלהם: תמת נפשי מות ישרים. שבהם: (ד) וקבנו לי. לשון צווי, קלהו לי: (ה) שדה צפים. מקום גבה היה, ששם הצופה עומד לשמור אם יבא חיל על העיר:

מפתח סדרי התנ"ך

ו אֶל־רֹאשׁ הַפְּסָגָה וַיִּבֶן שְׁבַעַה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר בַּלֵּק
 ז אֶל־בָּלָק הַתִּיַצֵּב כֹּה עַל־עֲלֹתֶךָ וְאֲנֹכִי אֶקְרָה כֹּה: וַיִּקֶּר יְהוָה אֶל־בַּלְעָם
 ח וַיִּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּלָק וְכֹה תִדְבֹר: וַיָּבֹא אֵלָיו וְהֵנוּ נֹצֵב
 ט עַל־עֲלֹתוֹ וְשָׂרֵי מוֹאָב אִתּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בָּלָק מִה־דְבַר יְהוָה: וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ
 י וַיֹּאמֶר קוּם בָּלָק וּשְׁמַע הָאֲזִינָה עָדִי בְּנֹו צֶפֶר: לֹא אִישׁ אֵל וַיִּכְזָב
 יא וּבֶן־אָדָם וַיִּתְנַחֵם הֵהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה וְדַבֵּר וְלֹא יִקְיַמְנָה: הִנֵּה בָרֶךְ
 יב לְקַחְתִּי וּבָרֶךְ וְלֹא אֲשִׁיבְנָה: לֹא־הֵבִיט אֵוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמַל
 יג בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵיו עֲמֹו וְתִרְוַעַת מִלֶּךְ בּוֹ: אֵל מוֹצִיאִם מִמִּצְרַיִם

תרגום אונקלוס

לְרִישׁ רַמְתָּא וּבְנָא שְׁבַעַה מִדְּבַחִין וְאָסִיק תּוֹר וְדָכַר עַל כָּל מִדְּבַחָא ו וַאֲמַר לְבָלָק אֲתַעֲתֵד הֵכָא עַל עֲלֹתֶךָ וְאָנָּא אֲתַמְטִי עַד כָּא
 ז וְעָרַע מִימַר מִן קָדָם יי לְבַלְעָם וְשׁוּי פִתְגָמָא בְּפּוּמִיָּה וְאָמַר תּוֹב לָת בָּלָק וּכְדִין תְּמַלִּיל ח וְאָתָּא לְוִתִּיָּה וְהוּא מַעֲתֵד עַל עֲלֹתִיָּה
 וּרְבִיבִי מוֹאָב עֲמִיָּה וְאָמַר לִיָּה בָּלָק מַה מַּלִּיל יי ט וְנִטְל מִתְּלִיָּה וְאָמַר קוּם בָּלָק וּשְׁמַע אֲצִית לְמִימְרֵי בְר צֶפֶר י לֹא כְּמַלִּי בְּנֵי אֲנִישָׁא
 מִימַר אֱלֹהָא בְּנֵי אֲנִישָׁא אֲמַרִּין וּמְכַדְבִּין וְאָף לֹא כְּעוֹבְדֵי בְּנֵי בִשְׂרָא דְאִינוּן גְּזִרִין לְמַעֲבַד וְתִיבִין וּמִתְמַלְכִּין דְּהוּא אָמַר וְעַבִּיד
 וְכָל מִימְרָה מִתְקַיִם יא הָא בְּרַכָּן קַבִּילִית וְאֶבְרַכִּינִיָּה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲתַב בְּרַכְתִּי מִינִיָּה יב אֲסַתְפְּלִית לִית פְּלַחִי גְלוּלִין בְּדְבִית יַעֲקֹב
 וְאָף לֹא עַבְדֵי לֵיאוּת שְׁקַר בְּיִשְׂרָאֵל מִימְרָא דִּי אֱלֹהֵהוּן בְּסַעֲדָהוּן וּשְׂכִינַת מְלַכְהוּן בְּיַנְיְהוּן יג אֱלֹהָא דְאַפְקוּן מִמִּצְרַיִם

פירוש רש"י

ראש הפסגה. בלעם לא היה קוסם כבלק, ראה בלק שעתידיה פרצה להפרץ בישראל משם, ששם מת משה, כסבור ששם תחול עליהם הקללה וזו היא הפרצה שאני רואה: (ו) אקרה כה. מאת הקדוש ברוך הוא. "אקרה" לשון אֲתַפְעַל: (ז) וישם דבר בפיו. ומה היא השימה הזאת, ומה חסר המקרא באמרו שוב אל בלק וכה תדבר, אלא כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל, אמר מה אני חוזר אצל בלק לצערו, ונתן לו הקדוש ברוך הוא רסן וחכה בפיו כאדם הפוקס בהמה בחכה להוליכה אל אשר ירצה, אמר לו, על כרחך תשוב אל בלק: (ח) ושרי מואב אתו. ולמעלה הוא אומר "וכל שרי מואב" (לעיל יט:מו), כיון שראו שאין בו תקנה הלכו להם מקצתם, ולא נשארו אלא מקצתם: מה דבר ה'. לשון צחוק הוא זה, כלומר אינך ברשותך: (ט) קום בלק. כיון שראו מצחק בו, נתכונן לצערו, עמוד על רגליך, אינך רשאי לישב ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום: בנו צפור. לשון מקרא הוא זה, כמו "חיתו יער" (תהלים מזמור מט שלנו:י), "וחיתו ארץ" (בראשית א:כד), "למעניו מים" (תהלים מזמור קיג שלנו:ח): (י) לא איש אל וגו'. כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה עממים, ואתה סבור להמיתם במדבר: שהוא אמר וגו'. בלשון תמה, ותרגומו "ותיבין ומתמלכין", חוזרים ונמלכין לחזור בהם: (יא) הנה ברך לקחת. אתה

שואלני "מה דבר ה'", קבלתי ממנו לברך אותם: ברך. כמו לברך: וברך ולא אשיבנה. הוא ברך אותם, ואני לא אשיב את ברכתו: וברך. כמו "וברך" וכן הוא גזרת ר"ש, כמו "אויב חרף" (תהלים מזמור עג שלנו:יח) כמו חרף, וכן "ובצע ברך" (תהלים מזמור ט שלנו:כד), המהלל ומברך את הגוזל ואומר לו אל תירא כי לא תענש, שלום יהיה לך, מרגיז הוא להקדוש ברוך הוא. ואין לומר "ברך" שם דבר, שאם כן היה נקוד בפתח קטן (סגול) וטעמו למעלה, אבל לפי שהוא לשון פעל, הוא נקוד קמץ קטן (צירה) וטעמו למטה: (יב) לא הביט און וגו'. כתרגומו. דבר אחר, אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה, לא הביט הקדוש ברוך הוא און שביעקב, שפשהן עוברין על דבריו, אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו: עמל. לשון עברה, כמו "והרה עמל" (תהלים ז:טו), "כי אתה עמל וכעס תביט" (שם מזמור ט שלנו:לה), לפי שהעברה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו. אפלו מכעיסין וממרים לפניו אינו זו מתוכן: ותרועת מלך בו. לשון חבה ורעות, כמו "רעה דוד" (שמואל כ:א), אוהב דוד, "וייתנה למרעהו" (שופטים י:כח). וכן תרגם אונקלוס, "ושכינת מלכהו בניהו": (יג) אל מוציאם ממצרים. אתה אמרת "הנה עם יצא ממצרים" (לעיל יט:ד), לא יצא מעצמו אלא האלהים הוציאם:

כ

בלק

יד כְּתוּעַפַת רֵאִם לוֹ: כִּי לֹא־נַחַשׁ בִּיעֲקֹב וְלֹא־קָסַם בְּיִשְׂרָאֵל כְּעַת יֹאמֶר
 טו לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מִה־פָּעַל אֵל: הֲזֶן־עַם כְּלָבִיא יָקוּם וּכְאָרִי יִתְנַשֵּׂא לֹא
 טז יִשְׁכַּב עַד־יֵאכַל טָרֶף וְדַם־חֲלָלִים יִשְׁתֶּה: וַיֹּאמֶר בְּלָק אֶל־בְּלַעַם גַּם־קָב
 יז לֹא תִקְבְּנוּ גַם־כֶּרֶךְ לֹא תִבְרַכְנוּ: וַיַּעַן בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֶל־בְּלָק הֲלֹא דִבַּרְתִּי
 יח אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר־יִדְבַר יְהוָה אֶתוֹ אֶעֱשֶׂה: וַיֹּאמֶר בְּלָק אֶל־בְּלַעַם
 יט מִשָּׁם: וַיִּקַּח בְּלָק אֶת־בְּלַעַם רֹאשׁ הַפְּעֹזֹר הַנִּשְׁקָף עַל־פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן:
 כ וַיֹּאמֶר בְּלַעַם אֶל־בְּלָק בְּנֵה־לִי בַזָּה שְׂבַעַה מִזְבַּחַת וְהִכֵּן לִי בַזָּה שְׂבַעַה
 כא פָּרִים וְשְׂבַעַה אֵילִם: וַיַּעַשׂ בְּלָק כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּלַעַם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל
 כב בַּמִּזְבֵּחַ: וַיֵּרָא בְּלַעַם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְבָרֶךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־הִלָּךְ

פסוק 317

תרגום אונקלוס

תוקפא ורומא דיליה יד ארי לא נחשיא צבן דייטב לדבית יעקב ואף לא קסמאי רען ברבות בית ישראל כעדן יתאמר ליעקב ולישראל
 מה עבד אלהא טו הא עמא כליתא שרי וכאריא יתנטל לא ישרי בארעיה עד דיקטול קטול ונכסי עממאי יירת טו ואמר בלק לבלעם
 אף מילט לא תלושינון אף ברבא לא תברכינון יז ואתיב בלעם ואמר לבלק הלא מלילית עמך למימר כל די ימלל יי יתיה אעביד
 יח ואמר בלק לבלעם איתא כען אדברינד לאתר אחרן מאים יהי רעוא מן קדם יי ותלוטיה לי מתמן יט ודבר בלק ית בלעם ריש רמתא
 דמסתפיא על אפי בית ישימון כ ואמר בלעם לבלק בנה לי הכא שבעא מדבחינ ואתקין לי הכא שבעא תורין ושבעא דכרין
 כא ועבד בלק כמא די אמר בלעם ואסיק תור ודבר על כל מדבחא כב וחזא בלעם ארי תקין קדם יי לברכא ית ישראל ולא הלך

פירוש רש"י

שָׁמַע וְלִהְיִיתָ תְּפִלִּין: לֹא יִשְׁכַּב. בְּלִילָה עַל מִטָּתוֹ עַד שֶׁהוּא אוֹכֵל
 וּמַחְבֵּל כָּל מִזִּיק הַבָּא לְטָרְפוֹ. כִּיצַד, קוֹרֵא אֶת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ
 וּמִפְקִיד רִחוּוֹ בִּיד הַמְּקוֹם. בֵּא מַחְנֶה וְגִיס לְהִזְיֵק, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא שׁוֹמְרִם וְנֹלְחֵם מִלְחָמוֹתֵיהֶם וּמִפִּילֵם חֲלָלִים. דָּבָר אַחֵר, הֵן
 עִם כְּלָבִיא יָקוּם וְגו', כְּתַרְגוּמוֹ: וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה. נִתְּנָבֵא שְׂאִין
 מִשָּׁה מֵת עַד שִׁפְיֵל מַלְכֵי מִדְיָן חֲלָלִים וַיְהַרֵג הוּא עִמָּהֶם,
 שְׂנֵאמֶר "וְאֵת בְּלַעַם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֶם הֲרִגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֲרֹב אֶל
 חֲלָלֵיהֶם" (וַיְהוֹשֻׁעַ ח:כב): (טז) גַּם קָב לֹא תִקְבְּנוּ. "גַּם" רֵאשׁוֹן מוֹסֵב
 עַל "גַּם" הַשְּׁנִי וְ"גַם" שְׁנִי עַל "גַּם" רֵאשׁוֹן, וְכֵן "גַּם לִי גַם לָךְ
 לֹא יִהְיֶה" (מַלְכִּים ג:כח), וְכֵן "גַּם בַּחֲזוֹר גַּם בְּתוֹלָה" (דְּבָרִים כו:כה):
 (יח) וְקִבְתוּ לִי. אֵין זֶה לְשׁוֹן צְרוּי כְּמוֹ "וְקִבְנוּ" (לְעִיל פְּסוּק ד), אֲלֵא
 לְשׁוֹן עֲתִיד, אוֹלֵי יִישָׁר בְּעֵינָיו וְתִקְבְּנוּ לִי מִשָּׁם. מִלְדִיר"ש לוי בְּלַעַם:
 (יט) רֹאשׁ הַפְּעוֹזֹר. קוֹסֶם גְּדוֹל הִיָּה בְּלָק, וְרָאָה שֶׁהֵן עֲתִידִין
 לְלָקוֹת עַל יְדֵי פְּעוֹר, וְלֹא הִיָּה יוֹדֵעַ בְּמָה, אָמַר שְׂמָא הַקַּלְלָה
 תְּחִילָה עֲלֵיהֶם מִשָּׁם, וְכֵן כָּל הַחֲזוּזִים בְּכוֹכְבֵים רוֹאִים וְאֵין יוֹדְעִים
 מִה רוֹאִים: (כב) וַיֵּרָא בְּלַעַם כִּי טוֹב וְגו'. אָמַר, אֵינִי צָרִיךְ לְבָדֵק
 עוֹד בְּהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי לֹא יַחְפוּז לְקַלְלָם: וְלֹא הִלָּךְ

כְּתוּעַפַת רֵאִם לוֹ. כְּתוּקָף רוּם וְגוֹבֵה שְׁלוֹ, וְכֵן "וְכֹסֶף תוּעַפּוֹת"
 (איוב ד:קמו), לְשׁוֹן מְעוֹז הַמָּה. וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן
 "וְעוֹף יַעֲוֹפֵף" (בראשית א:כ), הַמְּעוֹפֵף בְּרוּם וְגוֹבֵה, וְתוּקָף רַב הוּא
 זֶה, "וְתוּעַפַת רֵאִם" עֲפִיפַת גּוֹבֵה. דָּבָר אַחֵר, "תוּעַפַת רֵאִם",
 תוּקָף רֵאִמִים, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, אֵלּוּ הַשְּׂרִידִים: (יד) כִּי לֹא נַחַשׁ
 בִּיעֲקֹב. כִּי רֵאוּם הֵם לְבָרְכָה, שְׂאִין בָּהֶם מְנַחְשִׁים וְקוֹסְמִים: כְּעַת
 יֹאמֶר לְיַעֲקֹב וְגו'. עוֹד עֲתִיד לְהִיּוֹת עַת כְּעַת הַזֹּאת אֲשֶׁר תִּגְלֶה
 חֲבַתָּן לְעֵין כָּל, שֶׁהֵן יוֹשְׁבֵין לְפָנָיו וְלוֹמְדִים תּוֹרָה מִפִּיו וּמַחְצְתָן
 לְפָנִים מִמִּלְאֲכֵי הַשְּׂרַת, וְהֵם יִשְׁאֲלוּ לָהֶם מַה פָּעַל אֵל, וְזֶהוּ
 שְׂנֵאמֶר "וְהִיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרִידֶךָ" (ישעיה יב:כב). דָּבָר אַחֵר,
 יֹאמֶר לְיַעֲקֹב אֵינּוּ לְשׁוֹן עֲתִיד, אֲלֵא לְשׁוֹן הוּהוּ, אֵינֶן צָרִיכִים
 לְמַנְחַשׁ וְקוֹסֶם, כִּי בְּכָל עַת שְׂצָרֶיךָ לְהֵאמֹר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מִה
 פָּעַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמַה גְּזוֹרֹתָיו בְּמָרוּם, אֵינֶן מְנַחְשִׁים
 וְקוֹסְמִים, אֲלֵא נֵאמֶר לָהֶם עַל פִּי נְבִיאֵיהֶם מַה הִיא גְּזוֹרַת הַמְּקוֹם,
 או אורִים וְתַמִּים מַגִּידִים לָהֶם. וְאוּנְקְלוֹס תַּרְגָּם כֵּן: (טו) הֵן עִם
 כְּלָבִיא יָקוּם וְגו'. כְּשֶׁהֵן עוֹמְדִין מִשְׁנֵתָם שְׁחִרִית הֵן מַתְּגַבְּרִים
 כְּלָבִיא וְכְאָרִי לְחַטּוֹף אֶת הַמְּצוּזוֹת, לְלַבּוֹשׁ טְלִית, לְקוֹרֵא אֶת

כג כַּפְּעַם-בַּפְּעַם לִקְרַאת נְחֻשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פָּנָיו: וַיֵּשֶׂא בַלְעָם בַּלָּק
כד אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטֵי וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים: וַיֵּשֶׂא
כה מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בַּלְעָם בְּנֹו כְעֹר וּנְאֻם הַגָּבֵר שְׁתֵּם הָעֵינַן: נָאִם שָׁמַע
כו אִמְרֵי-אֵל אֲשֶׁר מִחֻזָּה שְׂדֵי יַחֲזֶה נִפְל וּגְלוֹי עֵינָיִם: מֵה-טָבוֹ אֶהְיֶיךָ
כז יַעֲקֹב מִשְׁכַּנְתֶּיךָ יִשְׂרָאֵל: כַּנְחָלִים נָטִיו כַּגִּנַּת עָלֶי נֶהַר כַּאֲהָלִים נָטַע
כח יְהוָה כַּאֲרֻזִים עָלֵי-מַיִם: יִזְל-מַיִם מִדְּלָיו וְזָרְעוּ בְּמַיִם רַבִּים וַיְרֹם מֵאֲגַג
כט מַלְכוֹ וַתִּנְשֵׂא מַלְכָתּוֹ: אֵל מוֹצִיאֹו מִמְצָרִים כְּתוֹעַפֶת רָאִם לוֹ יֹאכַל גּוֹיִם

תרגום אונקלוס

בזמן בזמן אלהין לקדמות נחשיא ושוי לקביל עגלא דעברו ישראל במדברא אפוהי כג וזקף בלעם ית עינוהי וחזא ית ישראל שרן לשבטוהי ושרת עלוהי רוח נבואה מן קדם יי כד ונטל מתליה ואמר אימר בלעם בריה בעור ואימר גברא דשפיר חזי כה אימר דשמע מימר מן קדם אל וחזו מן קדם שדי חזי שכיב ומתגלי ליה כו מה טבא משכנך יעקב בית מישרף ישראל כו כנחלין דמדברין כגינת שקא דעל פרת כבוסמאי דנציב יי פארזין דנצבין על מיא כה יסגי מלכא דיתרבא מבנהי וישלוט בעממין סגיאין ויתקוף מאגג מלכיה ותתנטל מלכותיה כט אלהא דאפקינון ממצרים תוקפא ורומא דיליה ייכלון בני ישראל נכסי עממאי

פירוש רש"י

כשהיה נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונפל על פניו, לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו: (כו) מה טבו אהליך. על שראה פתחיהם שאינן מכוננין זה מול זה: משכנתיך. חנייתך, כתרגומו. דבר אחר, מה טבו אהליך, מה טבו אהל שילה ובית עולמים בישובך, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם: משכנתיך. אף כשהן חרבין, לפי שהן משכונן עליהן וחרבנן כפירה על הנפשות, שנאמר "כלה ה' את חמתו" (איכה, קינה ד:יא), ובמה כלה, "ויצת אש בציון" (שם: כז) כנחלים נטיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק, אמרו רבותינו, מברכותיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקללם כשאמר להשית אל המדבר פניו, וכשהפך המקום את פיו ברכם מעין אותם קללות שבקש לומר וכו', כדאיתא בחלק (סנהדרין קה): כאהלים. כתרגומו, לשון "מר ואהלות": נטע ה'. בגן עדן. לשון אחר, כאהלים נטע ה', כשמים המתוחזין כאהל, שנאמר "וימתחם כאהל לשבת" (ישעיה טז:כב): נטע ה'. לשון נטיעה מצינו באהלים, שנאמר "ויטע אהלי אפדנו" (דניאל ז:מד): (כח) מדליו. מבארותיו, ופרושו כתרגומו: וזרעו במים רבים. לשון הצלחה הוא זה, כזרע הזרוע על פני המים: וירם מאגג מלכו. מלך ראשון שלהם יכבוש את אגג מלך עמלק: ותנשא מלכתו. של יעקב יותר ויותר, שיבא אחריו דוד ושלמה: (כט) אל מוציא ממצרים. מי גורם להם הגדלה הזאת, אל המוציא ממצרים בתוקף ורום שלו, יאכל את הגוים שהם צרי:

כפעם בפעם. כאשר עשה שתי פעמים: לקראת נחשים. לנחש אולי יקרה ה' לקראתו כרצונו, אמר, רוצה ולא רוצה לקללם, אזכיר עונותיהם, והקללה על הזכרת עונותיהם תחול: וישת אל המדבר פניו. כתרגומו: (כג) וישא בלעם את עיניו. בקש להכניס בהם עין רעה. והרי יש לך ג' מדותיו, עין רעה, ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה: שכן לשבטיו. ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מערבין, ראה שאינן פתחיהם מכוננין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חברו: ותהי עליו רוח אלהים. עלה בלבו שלא יקללם: (כד) בנו בער. כמו "למענו מים" (תהלים מזמור קיג שלנו:ח). ומדרש אגדה, שניהם היו גדולים מאבותיהם. בלק "בנו צפר" (לעיל ט), אביו בנו הוא במלכות, ובלעם גדול מאביו בנביאות, מנה בן פרס היה: שתם העין. עינו נקובה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח, ולשון משנה הוא "כדי שישתום ויסתום ויגב". ורבותינו אמרו, לפי שאמר "ומספר את רבע ישראל" (לעיל פסוק א) שהקדוש ברוך הוא יושב ומונה רביעותיהן של ישראל מתי תבוא טפה שנולד הצדיק ממנה, אמר בלבו, מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו, ועל דבר זה נסמת עינו של בלעם. ויש מפרשים שתם העין פתוח העין, כמו שתרגם אונקלוס, ועל שאמר "שתם העין" ולא אמר "שתם העינים" למדנו שסומא באחת מעיניו היה: (כה) נפל וגלוי עינים. פשוטו כתרגומו, שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו,

כ

ל

צָרִיו וְעֲצַמְתֵּיהֶם יִגְרֹם וַחֲצִיו יִמְחֶץ: כָּרַע שָׁכַב כָּאֲרִי וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמֶנּוּ
 מְבַרְכִיךָ בְּרוּךְ וְאֲרִיךְ אַרְוֶר: וַיַּחֲרֵאֲךָ בָּלֶק אֶל-בְּלָעַם וַיִּסְפַּק אֶת-כַּפָּיו
 וַיֹּאמֶר בָּלֶק אֶל-בְּלָעַם לָקַב אֵיבִי קְרָאתִיךָ וְהִנֵּה בִּרְכַת בְּרִיךָ זֶה שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים: וְעַתָּה בְּרַח-לְךָ אֶל-מְקוֹמְךָ אֲמַרְתִּי כִּבְדֹךָ וְהִנֵּה מְנַעַךְ
 יְהוָה מִכְּבוֹד: וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בָּלֶק הֲלֹא גַם אֶל-מְלֹאכֶיךָ אֲשֶׁר-שָׁלַחְתָּ
 אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר: אִם-יִתֶן-לִי בָלֶק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל
 לַעֲבֹר אֶת-פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר-יִדְבַּר יְהוָה אִתּוֹ
 אֲדַבֵּר: וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לָכֵה אֵינְעֶךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ
 בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: וַיֵּשֶׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר נָאִם בְּלָעַם בְּנֹו בְעֹר וְנָאִם הַגִּבֹּר
 שָׁתֵם הָעֵינַי: נָאִם שִׁמְעֵ אֲמַר־אֵל וַיִּדַע דַּעַת עֲלִיּוֹן מִחֲזָה שְׂדֵי יַחֲזִיה נָפֶל
 וּגְלוּי עֵינָיִם: אֲרָאֲנוּ וְלֹא עִתָּה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב דְּרֹךְ כּוֹכַב מֵיַעֲקֹב וְקָם
 שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמְחֶץ פְּאֵתֵי מוֹאָב וְקָרַקַר כָּל-בְּנֵי-שֵׁת: וְהִלָּה אָדוֹם

תרגום אונקלוס

סנאיהון ובבזת מלפיהון יתפנקון וארעתהון יחסנון ל ינוח ישרי בתקופ פאריא וכלתא לית מלכו דתועזענייה בריכך יהון בריכין וליטך יהון ליטין לא ותקיף רוגזא דבלק בבלעם ושקפינון לידוהי ואמר בלק בבלעם למילט סנאי קריתך והא ברכא מברכת להון דנן תלת זמנין לב וכען אזיל לך לאתרך אמרית יקרא איקריןך והא מנעך ?? מן קר לג ואמר בלעם בלק אף לאזנדך די שלחת לחתי מלילית למימר לה אם יתן לי בלק מלי ביתיה כסף וזהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דיי למעבר טבתא או בישתא מרעותי די ימלל ?? תיהא אמליל לה וכען הא אנא אזיל לעמי איתא אמלכיןך מה דתעביד ואחוי לך מא דיעבד עמא הדין לעמך בסוף יומיא לו ונטל מתליה ואמר אימר בלעם בריה בעור ואימר גברא דשפיר חזי לו אימר דשמע מימר מן קדם אל וידע מדע מן קדם עילאה חזיו מן קדם שדי חזי שכיב ומתגלי ליה לה חזיתיה ולא כען סכיתיה ולא איתוהי קריב פד יקום מלכא מייעקב ויתרבא משיחא מישראל ויקטול רבכי מואב וישלוט בכל בני אנשא לט ויהי אדום

פירוש רש"י

ברוך הוא מעליו: לכה אינעך. מה לך לעשות, ומה היא העצה, אלהיהם של אלו שונא זמה הוא וכו', כדאיתא בחלק (סנהדרין קו). תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה, שהרי נאמר "הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם" (להלן כו:טז): אשר יעשה העם הזה לעמך. מקרא קצר הוא זה, אינעך להכשילם, ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים, "ומחץ פאתי מואב" (להלן פסוק לח) התרגום מפרש קוצר העברי: (לז) וידע דעת עליון. לכוון השעה שכועס בה: (לח) אראנו. רואה אני שבוו של יעקב וגלותו, אך לא עתה הוא אלא לאחר זמן: דרך כוכב מעקב. כתרגומו, לשון "דרך קשתו" (איכה קינה ב:ד), שהכוכב עובר פחץ, ובלעז דישטיניט, כלומר יקום מזל: וקם שבט. מלך רודה ומושל: ומחץ פאתי מואב. זה דוד, שנאמר בו "השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים להמית וגו'" (שמואל כד:טז): וקרקר. לשון קורה, כמו "אני קרתי" (מלכים לא:ו), "מקבת בור נקרתם" (ישעיה כא:יג), "יקרוה ערבי נחל" (משלי ח:נז), פורר"ר בלעז: כל בני שת. כל האמות, שכלם יצאו מן שת בנו של אדם הראשון:

ועצמתיהם. של צרים: יגרם. מנחם פתר בו לשון שבירה, וכן "לא גרמו לבקר" (בנבואות צפניה, תרי עשר יד:לו), וכן "ואת חרשיה תגרמי" (יחזקאל יד:ח). ואני אומר, לשון עצם הוא, שמגרר הפשור בשניו מסכיב והמוח שבפנים, ומעמיד העצם על ערמימותו: וחציו ימחץ. אונקלוס תרגם חציו של צרים, חלקה שלהם, כמו "בעלי חצים" (בראשית מג:כג), "מרי פלגותא". וכן ימחץ לשון "ומחצה וחלפה רקתו" (שופטים ג:גא), שיחצו את ארצם. ויש לפתור לשון חצים ממש, חציו של הקדוש ברוך הוא ימחץ בדם של צרים, יטבל ויצטבע בדם, כמו "למען תמחץ ורגלך בדם" (תהלים מזמור סז שלנו:כד), ואינו זו מלשון מכה, כמו "מחצתי" (דברים כו:לט), שהצבוע בדם נראה כאלו מחוץ ונגוע: (ל) כרע שכב פארי. כתרגומו, יתישבו בארצם בכח וגבורה: (לא) ויספק. הכה זו על זו: (לד) לעבר את פי ה'. כאן לא נאמר "אלהי", כמו שאמר בראשונה, לפי שידע שנכאש בהקדוש ברוך הוא ונטרד: (לה) הולך לעמי. מעתה הרני כשאר עמי, שנסתלק הקדוש

כ

מ

בלק

יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה שְׁעִיר אֵיבֹי וַיִּשְׂרָאֵל עֲשֵׂה חֵיל: וַיֵּרֶד מֵעֵקֶב וְהָאֲבִיד
 שָׂרִיד מַעִיר: וַיֵּרָא אֶת־עַמְלֶק וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גּוֹיִם עַמְלֶק
 וְאַחֲרֵיתוֹ עַדֵי אֲבָד: וַיֵּרָא אֶת־הַקִּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךְ
 וְשֵׁים בְּסַלַע קַנָּד: כִּי אִם־יְהִיָּה לְבַעַר קִינן עַד־מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךְ: וַיִּשָּׂא
 מִזֶּה מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֹוִי מִי יַחֲזִיק מִשְׁמוֹ אֵל: וְצִים מִיַּד כְּתִים וְעֲנוּ אֲשׁוּר
 מִזֶּה וְעֲנוּ־עֲבָר וְגַם־הוּא עַדֵי אֲבָד: וַיִּקַּם בְּלָעַם וַיִּלָּךְ וַיֵּשֶׁב לְמַקְמוֹ
 וְגַם־בָּלַק הֵלַךְ לְדַרְכּוֹ:

כא

א

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁטִים וַיַּחֲלֵ הָעַם לְזִנוֹת אֶל־בָּנוֹת מוֹאָב: וַתִּקְרָאן לָעַם קִז
 לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְאֱלֹהֵיהֶן: וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל

תרגום אונקלוס

ירושא ויהי ירושא שער איבוי וישראל יצלה בנכסין מ ויחיות חד מדבית יעקב ויוביד משיזיב מקרית עממיא מא וחזא ית עמלקאה ונטל מתליה ואמר ריש קרביא דישראל הוה עמלקאה וסופיה לעלמא ייבד מב וחזא ית שלמאה ונטל מתליה ואמר תקיף בית מותבך ושווי בכרך תקיף מדורך מג ארי אם יהי לשיצאה שלמאה עד מה אתוראה שבינך מד ונטל מתליה ואמר וי לחיביא דיחון כד יעבד אלקה ית אלין מה וסיען יצטרחן מרומאי ויענון וישתעבדון לעבר פרת ואף אינון לעלמא ייבדון מו וקם בלעם ואזל ותב לאתריה ואף בלק אזל לאורחיה א ויתיב ישראל בשיטין ושירי עמא למטעי בתר בנת מואב ב וקראן לעמא לדבחי טעותהון ואכל עמא וסגידו לטעותהון ג ואתחבר ישראל לבעלא

פירוש רש"י

ושנתישבת שם, מה בכך: עד מה אשור תשבך. עד היכן הוא מגלה אותך, שמה לחלח וחבור (מלכים כט:ז), אין זה טרוד מן העולם, אלא טליטול ממקום למקום, ותשוב עם שאר הגליות: (מד) וישא משלו וגו'. כיון שהזכיר את שביט אשור, אמר: אוי מי יחיה משמו אל. מי יכול להחיות את עצמו משומו את אלה, שלא ישים עליו הגזר את אלה, שיעמוד סנחריב ויבלבל את כל האמות, ועוד יבואו צים מיד פתים ויעברו פתים שהן רומיים בכירניות גדולות על אשור: (מה) וענו עבר. וענו אותם שבעבר הנהר: וגם הוא עדי אובד. וכן פרש דניאל "עד די קטילת חיותא והובר גשמה" (דניאל ה:ל): וצים. ספינות גדולות, כדכתיב "וצי אדיר" (ישעיה יג:כד), תרגומו "ובורני רבתא":

סדר כא (א) בשטים. כך שמה: לזנות אל בנות מואב. על ידי עצת בלעם, כדאיתא בחלק: (ב) וישתחוו לאלהיהן. כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמעי לי, והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה:

(לט) והיה ירשה שער איבוי. לאויביו לישראל: (מ) וירד מעקב. ועוד יהיה מושל אחר מעקב: והאביד שריד מעיר. החשובה של אדום, היא רומי. ועל מלך המשוח אומר כן, שנאמר בו "וירד מים עד ים" (תהלים מזמור עא שלנוח:), "ולא יהיה שריד לבית עשו" (בנבואת עובדיה, תרי עשר ח:ג): (מא) וירא את עמלק. נסתכל בפרענותו של עמלק: ראשית גוים עמלק. הוא קדם את כלם להלחם בישראל, וכך תרגם אונקלוס, ואחריתו להאבד בידם, שנאמר "תמחה את זכר עמלק" (דברים כ:כג): (מב) וירא את הקיני. לפי שהיה קיני תקוע אצל עמלק, כענין שנאמר "ויאמר שאול אל הקיני וגו'" (שמואל ח:לו), הזכירו אחר עמלק. נסתכל בגדלתם של בני יתרו שנאמר בהם "תרעתים שמעתיים שוכתיים" (דברי הימים א:קט): איתן מושבך. תמה אני מהיכן זכית לכך, הלא אתה עמי הית בעצת "הבה נתחכמה לו" (שמות א:י), ועתה נתשבת באיתן ומעוז של ישראל: (מג) כי אם יהיה לבער קינן וגו'. אשריך שנתקעת לתוקף זה, שאינך נטרד עוד מן העולם, כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת השבטים ותהיה לבער ממקום

מפתח סדרי התנ"ך

כֹּא

בלק

ד פֶּעֹר וַיַּחַר־אֶף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח אֶת־כָּל־רְאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַיהוָה נֶגֶד הַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל׃
 ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרִגוּ אִישׁ אֶנְשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פֶּעֹר׃
 ו וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל־אָחִיו אֶת־הַמְדִינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה
 ז וּלְעֵינֵי כָל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהָמָּה כֻּלָּם פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וַיֵּרָא פִּינְחָס
 ח בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדוּה וַיִּקַּח רֶמַח בְּיָדוֹ׃ וַיָּבֹא
 אַחֲרַי אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקִּבָּה וַיִּדְקֹר אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל
 ט וְאֶת־הָאִשָּׁה אֶל־קִבְתָּהּ וַתַּעֲצֹר הַמַּגְפָּה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיַּהֲיוּ
 הַמֵּתִים בַּמַּגְפָּה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים אֲלָף׃

מפטר

תרגום אונקלוס

פעור ותקף רוגזא דיי ביישראל ד ואמר דיי למשה דבר ית כל רישי עמא ודון וקטול דחיב קטול קדם יי לקבל שמשא ויתוב תקוף רוגזא דיי מישראל ה ואמר משה לדיני ישראל קטילו גבר גברוהי דאתחברו לבעלא פעור ו והא גברא מבני ישראל אתא וקרב לות אחוהי ית מדיניתא לעיני משה ולעיני כל כנשתא דבני ישראל ואינון בכן בתרע משפן זמנא ז וחזא פינחס בר אלעזר בר אהרן כהנא וקם מגו כנשתא ונסיב רומחא בידיה ח ועל בטר גברא בר ישראל לקיבתא ובזע ית תרויהון ית גברא בר ישראל וית אתתא למעהא ואתכלי מותנא מעל בני ישראל ט והוו דמיתו במותנא עשרין וארבעה אלפין ית

פירוש רש"י

(ג) פעור. על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו: ויחר אף ה' בישראל. שלח בהם מגפה: (ד) קח את כל ראשי העם. לשפוט את העובדים לפעור: והוקע אותם. את העובדים: והוקע. היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול "והוקענום לה" (שמואל לב:לז), ושם תליה מפרשת, עבודה זרה בסקילה, וכל הנסקלים נתלין: נגד השמש. לעין כל. ומדרש אגדה, השמש מודיע את החוטאים, הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו: (ה) הרגו איש אנשיו. כל אחד ואחד מדיני ישראל היה הורג שנים, ודיני ישראל שבעה רבוא ושמונת אלפים, כדאיתא בסנהדרין (דף יח.): (ו) והנה איש וגו'. נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם, ואמרו לו, אנו נדונין במיתה ואתה יושב וכו':

כדאיתא באלו הן הנשרפין (סנהדרין פב.): את המדינית. כזבי בת צור: לעיני משה. אמר לו, משה, זו אסורה או מתרת. אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך וכו', כדאיתא התם: והמה בכים. נתעלמה ממנו הלכה, געו כלם בכייה. בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר "ויטחן עד אשר דק וגו'" (שמות כה:), וכאן רפו ידיו, אלא כדי שייבא פינחס ויטל את הראוי לו: (ז) וירא פינחס. ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו למשה, מקובלני ממך, הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו, קרינא דאגרתא איהו ליהוי פרונקא, מיד ויקח רמח בידו וגו': (ח) אל הקבה. אל האהל: אל קבתה. כמו "והלחיים והקבה" (דברים טו:), כון בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה, וראו כלם שלא לחנם הרגם, והרבה נסים נעשו לו וכו', כדאיתא התם:

מפתח סדרי התנ"ך